

Albrecht Dürer'in gravürlerinde figürlerin incelenmesi

Examination of figures in Albrecht Dürer's engravings

Cansu Yopal¹ , Eda Seda Tosun^{2*}

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Giresun Üniversitesi, Giresun, Türkiye

²Dr. Öğr. Üyesi, Giresun Üniversitesi, Görele Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Giresun, Türkiye

Özet: Rönesans'taki aydınlanma ve gelişimin; toplumun kilisenin gelenekçi dogmatik düşünce baskısıyla geri kalmışlıktan kurtulup, daha özgür daha yaratıcı bir düşünce yapısıyla ve çalışma üretme olanağı ile ilerleyip her alanda gelişimini sağlamaya ortam ve imkân sağladığını göstermektedir. Albrecht Dürer'in gravür sanatında öne çıkmasının nedenleri araştırılarak bu başarının etkenler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Özellikle gravürlerindeki figürler detaylı bir şekilde incelenmiş, figürleri bu kadar ilgi çekici ve başarılı kılan faktörler araştırılmıştır. "Albrecht Dürer'in Gravürlerinde Figürlerin İncelenmesi" adlı çalışma nitel araştırma yöntemlerine dayanılarak hazırlanmıştır. Bu çalışmanın giriş bölümünde saptanan problem doğrultusunda yapılan literatür tarama yoluyla toplanan bilgi, belge ve dokümanlar ile probleme açıklayıcı cevaplar aranmıştır. Bu çalışmada, Rönesans'ın başlaması, gelişimi, Avrupa'ya Yayılışı, Alman Rönesans'ına yer verilmiştir. "Avrupa Rönesansının Resim Sanatına Etkileri", "Rönesans ve Gravür Sanatı", "Albert Dürer Yaşamı ve Sanatı", "Albert Dürer'in Gravürlerinde Figür" başlıkları altında Albrecht Dürer'in sanattaki katkıları ve önemi figürlü baskı resimlerinden yapılan seçkiler üzerinden yapılmıştır. Dürer'den günümüze ulaşan gravürlerden yapılan seçkiler üzerinde inceleme, araştırma tema, teknik, uygulama inceliğı, işçiliğı ve ustalığı açısından detaylı araştırma, eser inceleme, tahlil ve tespitler yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalarla Albrecht Dürer'in Rönesans'taki yeri ve önemi yanında gravürlerindeki figürlerinde işlediğı temalar, bu bağlamda figürleri işlerken gösterdiği ince detay işçiliğı ve ustalığı üzerinde durulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Rönesans, Dürer, Gravür, Figür, Almanya

Abstract: The Enlightenment and progress of the Renaissance illustrate how society was able to overcome the backwardness imposed by the Church's traditional and dogmatic worldview, ultimately creating a more liberated and creative intellectual environment with enhanced opportunities for work and production. Within this context, the reasons behind Albrecht Dürer's prominence in the art of engraving have been explored, and the factors contributing to his success have been analyzed. In particular, the figures depicted in his engravings have been examined in detail, with attention given to the elements that render these figures so captivating and artistically successful. The study titled "An Examination of Figures in Albrecht Dürer's Engravings" is grounded in qualitative research methodologies. In the introduction section, literature relevant to the identified research problem was reviewed, and information, documents, and sources were collected to provide explanatory responses to the central research question. This study includes a discussion on the origins and development of the Renaissance, its diffusion across Europe, and a particular focus on the German Renaissance. Under the headings "The Impact of the European Renaissance on Painting," "The Renaissance and the Art of Engraving," "The Life and Art of Albrecht Dürer," and "Figures in Albrecht Dürer's Engravings," the artist's contributions and significance in the field of art are evaluated through selected examples of his figurative print works. A selection of Dürer's engravings that have survived to the present day was examined in depth in terms of theme, technique, precision of application, craftsmanship, and artistic mastery. Through these analyses, the study not only emphasizes Albrecht Dürer's place and importance within the Renaissance but also highlights the themes represented in his engravings and the meticulous craftsmanship and technical skill he employed in rendering human figures.

Keywords: Renaissance, Dürer, Engraving, Figures, German

Citation: Yopal, C. ve Tosun, E. S. (2025). Albrecht Dürer'in gravürlerinde figürlerin incelenmesi. *Uluslararası İletifim ve Sanat Dergisi*, 5(15), 224-236.

Giriş

15. yüzyılda İtalya, coğrafi konumu sayesinde ekonomik ve düşünsel açıdan dünya ile güçlü iletişim kurarak yeni oluşumlara imkân tanımıştır. Bilim, bilgi ve teknolojik yeniliklere kolay erişim, İtalya'nın ticari ve ekonomik alanda güçlenmesini sağlamıştır (Ağırbaş, 2012: 17). Bu gelişim yalnızca İtalya'yı değil, tüm Avrupa'yı etkilemiş ve tarihte "Rönesans" olarak adlandırılan önemli bir dönemin başlamasına yol açmıştır (Krausse, 2005: 6).

Rönesans, yenilenme, yeniden doğuş ve canlanma hareketi olarak tanımlanabilir; Antik Yunan ve Roma mirasını canlandırmayı amaçlayan bir süreçtir (Nawar, 1999: 137). Orta Çağ'da Kilise'nin etkisi altında sıkışmış olan Avrupa, Rönesans'la birlikte sanat, edebiyat ve düşüncede özgürleşmeye başlamıştır. İtalya'nın Roma medeniyetinin ev sahipliği yapması, sanatçılara geçmişi yeniden canlandırma cesareti vermiştir. Ekonomik anlamda güçlü olan İtalya şehir devletleri, hem birbirleriyle rekabet etmiş hem de sanat ve edebiyatta ilerlemeyi desteklemişlerdir. Ticaretin gelişmesi ve yeni limanların açılması, Osmanlılar ile Akdeniz ticaret yolların kontrolü ve yeni bir burjuva sınıfının ortaya çıkışı Rönesans'ın zemini hazırlamıştır (Abdurrahim, 2021: 36-40).

Matbaanın icadı, Eski Yunan edebiyatı ve bilimlerinin yeniden keşfini kolaylaştırmış, İtalya'yı bir düşünce ve sanat merkezi haline getirmiştir. İslam bilim felsefesiyle Yunan- Roma eserlerinin Avrupa dillerine çevrilmesi ve coğrafi keşiflerin artması, Rönesans hareketlerinin hızla yayılmasına katkıda bulunmuştur. Bu sürecin yalnızca Avrupa'ya özgü bir gelişme olmadığı, diğer medeniyetlerin katkısıyla gerçekleştiği de belirtmiştir (Goody, 2010: 442).

Erken Rönesans dönemi, Floransa'da etkili olmuş ve sanatçılar arasında belirli bir üslup olmaksızın, bireysel yenilikler ön plana çıkmıştır (Özman, 1996: 24-25). Floransa, ekonomik ve politik açıdan güç kazanarak sanatın merkezi haline gelmiş ve Avrupa düşüncesinin temellerinin atılmasına öncülük etmiştir. 15. yüzyılda Floransa'da sanatın dili gelişmiş ve ekonomik-politik güç, tüm İtalya'yı etkilemiştir. Yeni sanat anlayışı, Antik eserlerden ilham alarak fiziksel dünyayı daha iyi anlamaya yönelik olmuştur. 1490-1530 yılları, Yüksek Rönesans olarak adlandırılır ve Leonardo, Raphael, Michelangelo dönemidir. Bu zaman, belirsizliklerin ortadan kalktığı bir "Netleşme" dönemi olarak değerlendirilmektedir (Burke, 2017: 19-67).

15. yüzyılda sanatçılar, antik eserlerden ilham alarak çizgisel perspektifte ustalaşmış, Leonardo da Vinci ile birlikte hava perspektifi de önemli bir yer kazanmıştır (Öndin, 2016: 291). Figürler gerçekçi bir mekân içinde resmedilmiş ve pastoral manzaralar, insan ifadeleriyle birleşerek sanatın dili zenginleşmiştir (Beksaç, 1994: 34).

Geç Rönesans, çeşitliliğin öne çıktığı bir dönemdir ve bu dönemde İtalyan üslubu, klasik temalar ve çeşitli sanatçıların yorumlarıyla Avrupa'da yaygınlaşmıştır (Eroğlu, 2007: 258). Mitoloji ve din konuları, gravür kopyalarına ilham kaynağı olmuştur (Burke, 2017: 121). İtalyan Rönesansında anatomi bilgisi sınırlı olsa da, figürlerde hacim etkisi gözlemlenmektedir. Kıyafetlerdeki ışık-gölge dengesi bu etkiyi güçlendirmektedir (Karaçay, 2023: 152). Dini resimlerde kadın bedeni, Rönesans'ta insan güzelliğinin bir yansıması olarak kullanılmış; Orta Çağ'da şehvetle ilişkilendiren çıplaklık ise bu dönemde estetik bir anlatım biçimi haline gelmiştir. Aynı zamanda erkek bedeni, fiziksel gücün simgesi olarak idealize edilmiştir (Corbin, 2011: 71). İtalya'da doğan Rönesans, bilim, sanat ve düşünce alanlarındaki yeniliklerin etkisiyle 15. Yüzyıl sonlarında Kuzey Avrupa'ya yayılmıştır (Al, 2021: 19-20).

Orta Çağ'da Avrupa'daki politik ve ekonomik değişimler, ülkelerin sınırlarını ve ulusal kimlik oluşumlarını doğrudan etkilemiştir. Almanya, merkezi konumu sayesinde güçlenmiştir (Hand, 1993: 11). Bu dönemde, Kuzey Rönesans'ın bir parçası olarak gelişen Alman Rönesans'ı, İtalya Rönesans'ından etkilenerek özgün bir kültür ve sanat hareketi oluşturmuştur. Rönesans hümanizmi, farklı Alman eyaletlerinde yaygınlık kazanmış; Celtis, Latince ve Yunanca el yazmaları toplamak amacıyla İtalya'ya seyahat etmiş ve Tacitus'un eserlerinden etkilenerek Alman tarihinin tanıtımına katkı sağlamıştır. Albrecht Dürer, özellikle gravür ve portre sanatındaki ustalığıyla tanınmaktadır. Reform hareketinin etkisiyle sanat anlayışında yaşanan dönüşümlere öncülük etmiştir (Turani, 1992: 383).

Bu bağlamda, 15.yy'da Almanya'da sanatçılar, bakır ve ahşap gravür çalışmalarıyla uluslararası alanda öne çıkmışlardır. Matbaanın gelişimine katkı sağlayan bu teknikler, ressamın deneyimleriyle yaygınlaşmış; Albrecht Dürer, gravür sanatındaki yetkinliğiyle Avrupa çapında tanınmıştır (Erikli, 2019: 1).

Albrecht Dürer, ahşap ve bakır gravürlerinde mitolojik, dini ve anatomik temaları işleyerek çizgi derinliği ve kazıma tekniğindeki ustalığıyla döneminin sanatçılarından ayrılmıştır (Zaimoğlu, 2018: 10).

Albrecht Dürer, insan vücudu üzerinde araştırmalar yapmış ve bu araştırmalarda insan anatomisini oran-orantı ve simetri yönünden çözümler üretmiştir. "Albrecht Dürer'in sanat hayatı biçimci olarak nitelendirilir. Çünkü birçok eserinde güzelliğin büyüsunü arama çabası içinde olmuştur" (Gökçek, 2012: 5). İnsan bedenine yönelik hümanist yaklaşımı ve mekânsal düzenlemelerdeki yetkinliği, sanatında belirleyici unsurlar olarak öne çıkmaktadır (Kurteş, 2020: 7).

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, baskı resim sanatının tarihsel süreçteki gelişimini incelemek ve Albrecht Dürer'in bu alandaki rolü ile etkisini değerlendirmektir. Çalışma kapsamında, Avrupa Rönesans'ının Avrupa toplumuna getirdiği yenilikler ve sanatsal, Kültürel, Bilimsel gelişmelerin baskı sanatı yoluyla topluma nasıl yayıldığı ele alınmaktadır. Dürer'in küçük ebatlı gravürlerinde detay, anatomik doğruluk ve duygusal anlatım becerisi analiz edilmektedir.

Yöntem

Bu araştırma, Albrecht Dürer'in gravürlerindeki figürlerin analizi yoluyla sanatçının sanatsal gelişimini, baskı sanatındaki rolünü ve estetik anlayışını ortaya koymayı amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Nitel araştırma yöntemleri kullanılarak, eserler görsel ve içerik analizi teknikleriyle incelenmiştir.

Bulgular

Avrupa Rönesansının Resim Sanatına Etkileri

Orta Çağ'da Avrupa'da dinin katı kuralları, sanatın Antik Pagan kültürüyle olan ilişkisini sanatsal faaliyetlerin gelişimini büyük ölçüde sınırlamıştır. Hristiyanlığın manevi dünyaya verdiği önemin etkisiyle, dini temalı sanat anlayışı ön planda tutulmuş, ancak bu durum, sanatsal ifadenin gelişimini engellemiş ve sanatta durağanlığa yol açmıştır (Öndin, 2016: 39). Bu dönemde sanatçılar, doğayı ve insanı gözlemlemek yerine, dini metinlerin ve kutsal imgelerin temsili tercih etmişlerdir. Ancak, Rönesans ile birlikte hümanist düşüncelerin etkisi artmış ve insan, doğa ve maddi dünya sanatın odak noktası haline gelmiştir. Hümanist düşünce, sanatçılara insan doğası ve çevresine ilişkin daha gerçekçi bir bakış açısı kazandırarak, doğrudan gözleme dayalı sanatsal ifade biçimlerinin gelişimini teşvik etmiştir. Böylece sanatçılar, dini temaları bile dünyevi mekânlar içinde, doğanın ışık ve renk oyunları ile harmanlayarak sunmuşlardır (Ağırbaş, 2012: 167). Bu değişim, sanatsal ifadenin ve görsel anlatımın sınırlarını genişletmiş ve Rönesans'ta sanatın yeni bir yön kazanmasına olanak sağlamıştır.

Rönesans ve Gravür Sanatı

Gravür terimi, Yunanca'da " çizmek, yazmak " anlamına gelen grafikes ve grafein, Almanca'da "oymak" anlamı taşıyan graben, Fransızca'da "oyma" anlamına gelen graver ve Osmanlıca'da "kazıma ve kabartma" anlamı veren "hakk " kelimelerinden türemiştir (Küçüköner, 2004: 58). Gravür, ahşap, linolyum, bakır, çinko, plastik gibi yüzeylere metal uçlu aletlerle işlenen desenlerin baskı yoluyla başka bir yüzeye aktarılması işlemi olarak tanımlanır (Küçüköner, 2012: 3).

Ağaç gravür, şimşir veya limon ağaçlarından yapılan kalıpların oyulmasıyla oluşturulmaktadır ve fotoğrafların yaygın olarak kullanılmadığı dönemlerde illüstrasyon yapmak için tercih edilmiştir. Genelde lifli yapıda kalıplar kullanılır (Yeates, 2016: 18). Ağaç baskıyı ayıran özellik, resmin yüzeye oyularak işlenmesidir; kalıbın liflerinin, basılacak desenle paralellik göstermesi baskıyı kolaylaştırır (Akan, 2000: 151).

Metal gravür ise, metal plakaların kazınarak veya oyularak oluşturduğu çukur baskı tekniğidir. Bu işlem, plakaları doğrudan kazımak veya asitle aşındırmakla gerçekleştirilir ve metal gravür, asitli ve asitsiz olmak üzere ikiye ayrılır (Akan, 2000: 55).

İtalya'da Rönesans dönemi plastik sanatlarda önemli ilerlemeler kaydederken, Almanya'da gravür sanatı bu dönemde büyük bir gelişim göstermiştir. Albrecht Dürer, bu süreçteki en önemli figürlerden biri olmuş ve eserleri Alman gravür sanatını zirveye taşımıştır. Dürer'in çalışmaları, Avrupa'da büyük bir etki yaratmış ve bu sanat dalının daha geniş bir kitleye ulaşmasına olanak sağlamıştır (Çelik, 2000: 9). Gravür sanatının evriminde önemli bir yer tutan ilk kazıma baskıları, Martin Schongauer tarafından başlatılmış ve Dürer de bu teknikten etkilenmiştir. Ayrıca, bakır kazıma tekniğini geliştiren Augsburg'lu sanatçı Daniel Hopfer, kimyasal oyma yöntemini ilk kez uygulamış, Dürer ise kısa bir süre sonra bu teknikleri benimsemiştir (Albayraktar, 1999: 8).

Albercht Dürer Yaşamı ve Sanatı

Albrecht Dürer, 21 Mayıs 1471'de Nürnberg'de doğdu. Babası orta halli bir kuyumcu olan Dürer, zor koşullar altında büyüüp yetişmiştir. Kısa bir eğitim sürecinin ardından babasının yanında kuyumculuk mesleğini öğrenmeye başlayan Dürer, bu süreçte zanaatın temel bilgilerini edinmiştir (Eberlein, 2003: 8; Kadioğlu, 2012: 36). Bu eğitim, Dürer'in ilerideki gravür eserlerinin başarısında önemli bir rol oynamıştır.

1486'da Albrecht Dürer, ressam ve ahşap baskı ustası Michael Wohlgemut'un atölyesine çırak olarak gönderilmiştir. Wohlgemut, Dürer'e resim sanatının inceliklerini öğretmiştir. Çıraklık döneminin ardından Nürnberg'den ayrılıp Frankfurt, Hollanda ve Strazburg gibi şehirlerde farklı ustalarla çalıştı. Strazburg'da Nikolaus Gerhaert Van Leyden'in atölyesinde kısa bir süre çalıştıktan sonra Basel'e geçti. 1494'te Nürnberg'e geri döndüğünde nişanlısı Agnes Frey ile evlendi (Hayalperest Yayınları, 2016: 7-8).

19 yaşında Michael Wohlgemut'un yanında stajyerlik sürecini tamamlayan Albrecht Dürer, kültürel perspektifini genişletmek amacıyla 1490-1494 yılları arasında Avrupa'da uzun bir keşif yolculuğuna çıkmıştır. Nisan 1490 ile Mayıs 1494 arasında yaptığı bu seyahatin ayrıntıları bilinmemektedir. Nordlingen ve Ulm'u ziyaret ettikten sonra Konstans'a uğrayan Dürer, Baviera boyunca seyahat ederken Basel'de kaldığı süre boyunca sanat ve edebiyat çevreleri ile ilişki kurmuş, önemli baskı işleri geliştirmiştir. Bu dönemde eserlerinde nesneleri doğru şekilde tasvir etme ve karakter yapılarını vurgulama isteği öne çıkmıştır (Günay, 1997: 142). Ren Nehri boyunca seyahat ederken, Hans Baldung Grien ile dostluk kurmuş ve geçimini resimler yaparak sağlamıştır. İtalyan hümanist çevreleriyle doğrudan etkileşime geçmek üzere 1495 yılında Padova, Mantova ve Venedik'i ziyaret etmek için İtalya'ya yola çıkmıştır (Özturan, 2004: 16-20).

Albrecht Dürer'in Gravürlerinde Figür

Albrecht Dürer, İtalyan sanat eserlerindeki insan vücudunun klasik güzelliğinden ve ifadecilik değerlerinden etkilenmiştir. Bu dönemde yaptığı ilk çıplak çizimler, oranlar konusuna ilgisini göstermektedir. Dürer'in oran teorisi, insan vücudunu doğru tasvir etme kanunlarını ortaya koymaktadır ve iki dönemde incelenebilir: Birincisi, 1502-1506 yılları arasındaki uygulamaya dayalı ve geleneksel dönem; ikincisi ise İtalya'dan döndükten sonraki bilimsel dönemdir. İlk dönemde, Dürer, İtalyan sanatçılar tarafından kopyalanan klasik örnekleri ve Vitruvius'un eserlerini incelemiş, figürleri şematik olarak ele alarak cetvel ve pergel kullanmıştır. İkinci dönemde ise, İtalyan yöntemlerini izlemiş fakat normal vücutları çalışmayı tercih etmiştir. Hareket halindeki figürlerin resimlenmesinde, bu figürlerin vücut kalıplarını geometrik birimlere bölerek kısaltmayı başarmıştır (Günay, 1997: 147-149).

Dürer, kadın ve erkek figürlerini çizerken uzuvların oranlarını ve birleşim yerlerinin özelliklerini matematiksel oran ve orantıya uygun olarak maksimum gerçekçilikle sayısal ölçü verileriyle betimlenmiştir. Örneğin, ense ve omuzlar arasındaki oranları onda bir ve üçte iki gibi verilere göre tanımlamıştır. Ayrıca, alt ve üst çene oranları da sayısal olarak düzenlenmiştir. Alın, burun, gözler, kulaklar ve ağız gibi formlar da aynı yöntemle betimlenmiştir. Erkek figürlerde boy, sekiz kısma bölünmüş, birinci kısma kafa yerleştirilmiş ve uzuvlar diğer kısımlarda orantılı şekilde ana vücuda bağlı olmuştur. Dürer'e göre, insan figürünün oranlanmasında ölçü birimi olarak baş, temel alınmıştır. İnsan boyunun sekizde biri başa, kalan sekiz parçanın yedisi ise baştan ayak ucuna kadar olan kısma denk gelmektedir. (Dürer, 1532: 1-40).

Eserlerinin İncelenmesi

Kadın Figür

Albrecht Dürer, insan anatomisi ve orantısı üzerine derinlemesine araştırmalar yapmıştır. Dürer'in sanatı "biçimci" olarak adlandırılır. Birçok eserinde güzelliğin gizemini keşfetmeye yönelik denemeler yapmıştır (Gökçek, 2012: 5). Dürer, son makalesinde yer verdiği çizimlerde farklı yaş ve beden tiplerine insan figürlerinin ideal ölçü ve oranlarına ayrıntılı biçimde odaklanmaktadır. Çalışmalarında, insan bedeninin oranlarına olan ilgisi ve hümanist duyguları belirgin şekilde görülmektedir. Dürer, insan figürünü hümanizm ruhuyla betimlerken, oranları ve mekanı en iyi şekilde aktarmak için çaba sarf etmiştir (Kurteş, t.y.: 7). Dürer' in bu gravür eserinde sağındaki kapı aralığından bakan şeytan ve yerde duran kuru kafa ile kemik ölüm ve kötülüğü simgelemektedir. Nar, doğurganlığın ve bereketin alegorisidir (Erdoğan, 2016: 34). Cehenneme açıldığı düşünülen sağ taraftaki kapının açılmasıyla görülen kadın figürlerinin cadı olduğu varsayılmaktadır (Kadioğlu, 2012: 62). Bu eserde özellikle cadı olan kadınların birbirlerine bakmasında Mantegna'nın etkisi görülmektedir. Üzerinde büyü yazıldığı varsayılan yukarıdaki gizemli küre, Albrecht'in gizli olana ilgisini yansıtmaktadır (Meisterdrucke, 2025a).

Görsel 1. Albrecht Dürer, "Dört Cadı", Gravür, 1497, 19 x 11,1 cm

Kadın, mitolojide tarih boyunca doğurganlık ve bereket temalarıyla anlatılırken, aynı zamanda anneliğin mahremiyeti ve korunmaya alınması gibi unsurlar da ön plana çıkmıştır. Bu betimlemelerde kadın, hem erotik bir simge olarak temsil edilirken hem de doğurganlık ve anneliğin kutsallığı vurgulanmıştır. Âdem ve Havva ile başlayan, sonrasında tanrıçalar aracılığıyla devam eden bu anlatım çizgisi, kadın figürünü hem doğal ve saf hem de kutsal olarak resmeder. Albrecht Dürer'in "Meryem İsa'yı Emzirirken" (Görsel 2) gravüründe de bu temalar kendini gösterir. Gravürde Meryem, göğsü açık olmasına rağmen eli ile göğsünü kapatarak anneliğin mahremiyetini ve kutsallığını vurgular. Giyimiyle güzelliği ön plana çıkan Meryem, erotizmi de yansıtırken, aynı zamanda kapalı veya örtülü duruşuyla ahlaki değerler ve erdemi temsil eder. Böylece, hem anneliğin kutsallığı hem de kadın bedeninin erotik ve estetik yönleri, bu sanat eserinde uyum içinde betimlenmiştir (Sabancılar, 2018: 1393).

Görsel 2. Albrecht Dürer, "Meryem İsa'yı Emzirirken", Gravür, 1519, 11,5 x 7,3 cm.

Erkek Figür

Dürer'in "Gaydacı" adlı gravür eseri, üretiminde kullanılan teknik açısından önem taşımakta ve bu yönüyle sanatçının diğer çalışmalarından ayrılmaktadır. Bu teknikte doğa ve çevre betimlemelerine ya hiç yer verilmez ya da hafif vurgulamalarla geçiştirilir. Böylece eserdeki figürün heykelsi bir görünüm kazanarak her açıdan esere hâkim olması hedeflenir. Dürer'de bu çalışmasında bu tekniği kullanılarak figürün dar ve karanlık bir plana yerleştirmiştir. Bu baskı sanatında boş arka plan figüre heykelsi bir nitelik taşımaktadır (Müller, 2011: 11). Dürer, bu eserinde çevreyi arka planda tutarak figürü merkeze yerleştirmiş; böylece özgün kompozisyon anlayışıyla dikkat çekici bir odak dengesi kurmayı başarmıştır (Özkan, 2015:1103; Meisterdrucke, 2025) (Görsel 3).

Görsel 3. Albrecht Dürer, "Gaydacı", Gravür, 1514

Albrecht Dürer'in bu gravüründe (Görsel 4), bir dağ yamacında açık hava ortamında, büyük bir ağacın altında karmaşık bir sahne tasvir edilmiştir. Eserin merkezinde, uzun ve geniş kıyafetler giymiş, ayakları çıplak olan bir erkek figür yer almaktadır. Bu figür gökyüzüne bakarken, yanında, başı görünmekle birlikte yüzü gözükmeyen başka bir figür onu öperek başını eline koymuştur. Ayrıca, ortada duran figürün kalçasına bağlı bir halat, başka bir figür tarafından çekilmektedir. Yine aynı figürleri çevreleyen askerler, figürün elbisesinin yakasından tutmakta, onu arkasından bağlamaya çalışmakta ve mızrağını onun üzerine doğrultmaktadır. Arka planda ise çeşitli savaş aletleri tutan figürler yer almakta olup, detaylar karmaşık bir savaş ve kurtulma temasını yansıtmaktadır. Eserin sağ alt köşesinde, elindeki kılıcı havaya kaldırmış ve yerde yatan adamın bileğinden tutan yaşlı bir figür de bulunmaktadır. Bu kompozisyonda, Dürer özellikle merkezde yer alan İsa figürüne vurgu yaparak, onun olaylar dahilindeki önemini ön plana çıkarmıştır (Erikli, 2019: 56-58).

Görsel 4. Albrecht Dürer,
“Esir Alınan Mesih”, Gravür,
1510, 39 x 28 cm.

Hayvan Figürü

Dürer'in çizdiği at figürlerinden, at cinsleri konusunda bilgi sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Kemik yapısı daha iri, başı daha büyük, bacakları daha kalın ve kısa, güçlü bir at resmedilmiştir. At figürlerini çizerken her bir bölümü, karelere bölünmüş ve çevrelenmiştir. Sanatçı, bu kareleme sistemi sayesinde atların bacakları, gövdeleri, boyunları ve başları gibi

bölgelerinin ölçümlerini ve kâğıda yerleştirmeyi rehber olarak kullanmıştır. Albrecht, bu yöntemi uygulayarak gerçekçi bir at figürü çizmeyi amaçlamıştır (Silver & Chipps Smith, 2010: 115-129). Dürer, bu gravüründe at figürüne oryantal bir bakış açısıyla yaklaşmış atı daha güçlü daha ihtişamlı gösterebilmek için atın bacaklarını, kaslarını, boynunu, kafasını olduğundan daha büyük ve kalın tasvir ederek bu at figürüne oryantal bakış açısını göstermiştir (Meisterdrucke, 2025) (Görsel 5).

Görsel 5. Albrecht Dürer,
"Büyük At", Gravür, 1505

Bu çalışma, Tietze'ye göre, Dürer'in "Küçük At" gravüründe, figürlerin oranlarını belirleme amacı güdüldüğü görülmektedir (Görsel 6). Panofsky'nin görüşüne göre, gravür, at figürünü yan perspektiften sunarak mükemmel oranları ortaya koymayı hedeflemektedir (Strauss, 1973: 136). Gravürde, sırtı uzun ve iri bacaklı, etkileyici bir başa sahip at betimlenmiştir (Silver & Chipps Smith, 2010: 115-129). Dürer'in figür çalışmalarında matematiksel oran ve oranlamaya olan hassasiyet açıkça görülür. At, simgesel bir obje olarak ele alınmakla birlikte, bütün uzuvları tam yan profilde ve gerçekçi ölçülerle tasvir edilmiştir. Arka plandaki görüntüler koyu tonlarda işlenirken, at daha açık tonlarla vurgulanarak, gerçekçi oran ve orantılarla başarıyla anlatılmıştır.

Görsel 6. Albrecht Dürer, "Küçük At", Gravür, 1505

Sonuç

Rönesans, Avrupa'da kilisenin etkisini azaltarak özgür ve yaratıcı düşüncenin gelişmesine olanak sağlamış, sanat ve bilimde yeniliklerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Sanatçılar, dini temalardan uzaklaşarak doğa, insan ve gündelik yaşam gibi konulara yönelmiş, bu da sanatın çeşitlenmesini ve toplum tarafından daha fazla ilgi görmesini sağlamıştır. Baskı sanatlarının gelişimi, kültürel ve bilimsel eserlerin daha geniş kitlelere ulaşmasına yardımcı olmuş, iletişim kanallarının yaygınlaşmasını sağlamıştır. Albrecht Dürer, gravür baskı tekniklerini

kullanarak eserlerini çoğaltmış ve bu yöntemle sanatın daha geniş bir kitlelere yayılmasını sağlamıştır.

Albrecht Dürer'in gravürleri, yüksek detay ve titiz işçilikle dikkati çeker. Bu becerilerin, Dürer'in çocuklukta aldığı kuyumculuk eğitimi ve sabırlı çalışma yöntemine dayandığı söylenebilir. Matematik ve geometri bilgisini sanatına başarıyla yansıtan Dürer, perspektif ve anatomik gerçekçiliği ön planda tutmuş; bu yönüyle, Leonardo da Vinci'den sonra anatomik çizimlerde en etkin uygulayıcılardan biri olarak kabul edilmiştir. Dürer'in gravürlerinde ışık-gölge dengesi, ince kazıma becerisi ve figürlerin yüz ifadeleri duygu ve düşünceleri etkili bir şekilde yansıtır.

Analiz edilen eserlerde, perspektif, kompozisyon, ışık-gölge geçişleri ve anatomik gerçeklik açısından yüksek bir başarı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Küçük ebatlara rağmen detayların titizlikle işlendiği görülmektedir. Figürler, eserin temasına uygun olarak betimlenmiş; dini konularda Meryem Ana, masum bir güzellik ile tasvir edilmiştir. Dürer, toplumsal ve kültürel bağlamı eserlerinde ustalıkla yansıtmış, tarihsel ve mitolojik unsurları iyi harmanlayarak geçmişle günümüz arasında güçlü bağlar kurmuştur.

Araştırma Etiği / Research Ethics

Bu araştırma insan araştırmalarının doğrudan gerçekleştirilmediği ve dokümanlara dayalı bir araştırmadır. Etik Kurul İzni gereksinimi doğmamıştır.

Yazar Katkıları / Author Contributions

Yazarlar çalışmaya eşit katkı sunmuştur.

Çıkar Çatışmaları / Competing Interests

Yazar çıkar çatışması olmadığını belirtmiştir.

Araştırma Fonlaması / Research Funding

Bildirilmedi.

Veri Erişilebilirliği / Data Availability

Uygulanamaz.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış hakemler tarafından değerlendirildi.

Orcid

Cansu Yapal <https://orcid.org/0009-0006-7385-3620>

Eda Seda Tosun <https://orcid.org/0000-0002-1170-7664>

Kaynakça

- Abdurrahim, A. (2021). *Avrupa rönesansının diyalektiği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kilis.
- Ağırbaş, S. (2012). *Rönesans dönemi İtalyan resimde doğa-figür ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Akalan, G. (2000). *Gravür*. Ankara: Kale Seramik Sanat Yayınları.

- A, Y. (2021). *Alman Rönesans resim sanatında cennet imgesi ve bahçe algısı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Albayraktar, N. A. (1999). *Metal gravür sanatında çizgi-doku-yüzey etkileşime plastik çözümleme açısından yaklaşım* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Beksaç, E. (1994). *Avrupa sanatı*. İstanbul: Ceren Yayınevi.
- Burke, P. (2017). *Avrupa'da Rönesans* (U. Abacı, Çev.). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Corbin, A. Courtine, J. ve Vigerollo, G. (2011). *Bedenin tarihi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Çelik, H. (2000). *Gravür sanatı* (3. Basım). Ankara: Engin Yayıncılık.
- Erdoğan, F.C. (2016). *Sanatın büyük ustaları: Dürer*. İstanbul: Hayalperest Yayınları.
- Erikli, A. A. (2019). *Albrecht Dürer tasvirlerinde Passion ikonografisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Eroğlu, Ö. (2007). *Sanatın tarihi*. Ankara: Kolaj Kitaplığı Yayınları.
- Goody, J. (2010). *Osmanlı araştırmaları*. Cambridge: Cambridge Üniversitesi.
- Gökçek, Ö. (2012). *Albrecht Dürer' in Melancolia I gravürünün sembolik anlatımdaki yeri*. Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Eskişehir.
- Günay, E. (1997). *Ortaçağ sonu ve Rönesans'ta bireysellik ve otoportreler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hand, J. O. (1993). *German Paintings of the fifteenth through seventeenth centuries*. Washington: Cambridge University Press.
- Karaçay, Ç. (2023). Floransalı ressam Giotto Di Bondone resimlerinde Selçuklu halı motiflerinden izler. *Sanat Yazıları Dergisi*, 8, 137-157.
- Krausse, A. C. (2005). *Rönesanstan günümüze resim sanatın öyküsü* (D. Zaptçioğlu, Çev.). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Kurteş, C. (2020). Albrecht Dürer' in gravürleri üzerine bir analiz. *Ahmet Yakupoğlu Anısına 3. Uluslararası Sanat ve Tasarım Sempozyumu*, Kütahya.
- Küçüköner, H. (2012). *Gravür sanatı tarihi ve modern uygulamalar* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Meisterdrucke, (2025a, 13 Mayıs). "Dört Cadı". <https://www.meisterdrucke.com.tr/fine-art-baski/Albrecht-D%C3%BCrer/1309324/D%C3%B6rt-Cad%C4%B1-%28D%C3%B6rt-%C3%87%C4%B1plak-Kad%C4%B1n%29.htm> adresinden erişilmiştir.
- Meisterdrucke, (2025b, 13 Mayıs). "Gaydacı". <https://www.meisterdrucke.com.tr/fine-art-baski/Albrecht-D%C3%BCrer/1273352/gaydac%C4%B1.html> adresinden erişilmiştir.
- Meisterdrucke, (2025c, 13 Mayıs). "Büyük At". <https://www.meisterdrucke.com.tr/fine-art-baski/Albrecht-D%C3%BCrer/1245664/b%C3%BCy%C3%BCk-at.html> adresinden erişilmiştir.
- Müller, J. (2011). Albrecht Dürer's peasant engravings: A different laocoön, or the british od aesthetic subversion in the reformation. *Journal of Historians of Netherlandish Art*. 3(1).
- Nawar, A. M. C. (1999). *Tarih Avrupa El Hadis Min Asir El Nahza Hatta El Harip El Alamiyede El Ula*. Kahira: Dar Fikir El Arapi Yayın Evi.
- Öndin, N. (2017). *Rönesans ve simya*. İstanbul: Hayalperest Yayınları.
- Özkan, S. (2015). Albrecht Dürer' in baskı resimlerinde oyun, dans ve folklorik özellikler. *Uluslararası Oyun ve Oyuncak Kongresi*. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Özkan, Z. S. (1996). *Avrupa Birliğini oluşturan tarihi ve kültürel süreçler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sabancılar, D. (2018). Hatice Bengisu'nun ağaç baskılarında kadın imgesi. *Ulakbilge*, 6(29), 1389-1410.
- Silver, L. & Chipps Smith, J. (2010). *The Essential Dürer*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

- Strauss, W. L. (1973). *The complete engravings, etchings and drypoints of Albrecht Dürer*. New York: Dover Publications.
- Şen, N. (2017). *İklim ve sanat bağlamında iklimin rönesans resim sanatına etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Turani, A. (2012). *Dünya sanat tarihi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kadioğlu, B. (2012). *Albrecht Dürer*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yeates, S. (2016). "Learn to Earn from Printmaking" Legend Press Publication.
https://play.google.com/store/books/details/Susan_Yeates_Learn_to_Earn_from_Printmaking?id=PrBeDwAAQBAJ&hl=tr&gl=US adresinden erişilmiştir.
- Zaimoğlu, Ş. (2018). *Gravürde acı ve ölüm teması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.